

Підводячи підсумки зазначимо, що довіра відіграє неоціненне значення в житті кожної особистості, проте лише збереження здорового балансу між довірою та обережністю допоможе захиститися від зловмисного впливу, збереже віру в оточуючих та створить основу для гармонійної міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Чаплак Я. В., Чуйко Г. В.. Міжособистісна довіра як передумова партнерських стосунків між людьми. *Psychological Journal*. 2020. Volume 6. Page 29–39.

2. Justin d’ambrosio Arché. *A Theory of Manipulative Speech*. Philosophical Research Center. URL: <https://philpapers.org/archive/DAMATO-4.pdf>.

3. Макаренко С. С. Маніпуляція суспільною свідомістю у процесі спілкування. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 41. С. 142–151.

4. Кундицький О. О., Гаца Р. А., Топоровський Я. П. Психологічні основи протидії маніпуляції та небажаному психологічному впливу. *Агросвіт*. 2024. № 9. С. 85–88.

Ольга Злагода,

доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФА

Останніми роками правоохоронні органи ведуть постійну роботу з упровадження в слідчу та оперативно-розшукову діяльність нетрадиційних криміналістичних засобів, що сприяють своєчасному розслідуванню злочинів, встановленню винних осіб та формуванню доказової бази при розслідуванні кримінальних правопорушень. На сьогодні розвиток емпіричних наук, у тому числі медицини, біології, психології, дав підстави для розроблення різноманітних технологій для детекції брехні, тобто впровадження в оперативно-розшукову діяльність та слідчу практику можливості використання такого комп’ютерного засобу, як поліграф з метою виявлення неправди та нещирості в показаннях, що дають свідки, потерпілі,

підозрювані та інші учасники кримінального провадження по кримінальних правопорушенням.

На думку В.В. Топчія, використання поліграфа значно полегшить роботу оперативним підрозділам та органам досудового розслідування у визначенні правдивості наданої інформації особами, які певним чином причетні до конкретного кримінального провадження [1, с. 33].

Використання комп'ютерного поліграфа при проведенні судових психологічних експертиз загалом підпорядковане методології судово-експертної діяльності і, крім того, використовує власні, притаманні тільки цьому дослідженню науково обґрунтовані методи.

Метою проведення психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа є виявлення значимих фізіологічних реакцій людини на пред'явлений їй психологічний стимул, що дозволяє установити рівень та психологічну природу усвідомленості чи обізнаності людини у змістовному полі інформаційних патернів (установок), які вона продукує або репродукує, а також, визначити психологічний характер викладення людиною інформації як підґрунтя для подальшої її правової кваліфікації [2].

За структурою процедура проведення психологічної експертизи із використанням поліграфа складається з наступних змістовних модулів:

- психологічний аналіз обставин, викладених у межах провадження (кримінального, цивільного та ін.), та питань, що поставлені на вирішення експертизи;

- підготовка тестового опитувальника;

- передтестова психодіагностична бесіда;

- функціональне психодіагностичне дослідження (тестування) із використанням поліграфа;

- психодіагностичне дослідження індивідуально-психологічних особливостей підекспертної особи;

- узагальнення отриманих результатів, підведення підсумків та оформлення висновку.

Психологічна експертиза із використанням поліграфа проводиться винятково за умов добровільної згоди підекспертної особи.

На думку Д.В. Здебського, доцільно використовувати поліграфічне опитування в роботі оперативних підрозділів, а

саме в роботі кримінального аналізу. Проведений аналіз ефективності оцінки достовірності та надійності інформації поліграфологічним методом, що може бути використано для забезпечення потреб кримінального аналізу, надав можливість зробити наступні висновки:

1) висновок поліграфолога, який використовує валідні методики поліграфологічного дослідження та прийняття рішення за системою оцінки «ESS-M» є математично та статистично обґрунтованим;

2) застосовуючи валідні діагностичні поліграфологічні методики, які є саме статистично обґрунтованим, очікувана ефективність оцінки достовірності та надійності інформації досягає високого або максимально високого ступеня вірогідності;

3) поліграфологічний метод кримінального аналізу надає можливість оцінити інформацію за критеріями достовірності та надійності;

4) використовуючи поліграфологічний метод кримінального аналізу аналітик правоохоронного органу отримує зручний інструмент для обґрунтування оцінки достовірності інформації;

5) застосовуючи поліграфологічний метод кримінального аналізу ініціатор отримує та використовує аналітичний продукт для прийняття управлінського рішення яке засноване на статистиці та математиці [3, С. 387].

Об'єктом психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа є людина як носій фізіологічних проявів перебігу психічних процесів особистості, що пов'язані зі сприйняттям, збереженням і наступним відтворенням особою інформації про будь-які події чи обставини, а також, матеріальні носії інформації, які за змістом відображають функції пізнавальних, вольових чи емоційних процесів у вигляді провідних психічних станів людини. Родовим об'єктом функціональних психологічних досліджень із використанням комп'ютерного поліграфа при проведенні судових психологічних експертиз є особистість людини.

Спеціальним об'єктом психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа є особистий мнемічний досвід людини.

Предметом психологічних експертиз із використанням комп'ютерного поліграфа є фізіологічні реакції людини (особистості), що нею проявляються у відповідь на пред'явлені

їй психологічні стимули, що відображають зміст конкретного інформаційного патерну (подію, обставини чи їх деталі).

Основні завдання, що вирішуються при проведенні психологічних досліджень із використанням комп'ютерного поліграфа у межах судових психологічних експертиз:

- визначення значущих психологічних стимулів на підставі вивчення фактів, обставин події, викладених у матеріалах кримінальних проваджень, судових справах, матеріалах заявників та у автентичних показах людини, отриманих без будь-якого стороннього впливу або примусу;

- реєстрація фізіологічних реакцій людини, які виникають у неї у відповідь на пред'явлення психологічних стимулів, що підібрані експертом;

- встановлення ступеня значущості для людини визначених експертом психологічних стимулів, що викликана викривленням, приховуванням або підтвердженням наданої нею інформації;

- з'ясування на підставі аналізу одержаних фізіологічних реакцій відповідності чи невідповідності інформації, що заявлена людиною, її особистому досвіду в межах ситуації, що розслідується/досліджується у провадженні (справі) [2].

Унаслідок обмежень, що зумовлені закономірностями фізіології людини та від яких залежить рівень інформативності показників, що реєструють у ході судової психологічної експертизи з використанням поліграфа, а також вимог, які висувають до формування тестових опитувальників у межах наявних методик, на вирішення експертизи в межах одного експертного провадження може бути поставлено не більше ніж шість запитань, що стосуються одного загального для цих питань тематичного напрямку.

Підсумовуючи, слід зазначити, що застосування поліграфа на сьогодні, безумовно, потребує додаткових різнобічних досліджень. Але такі дослідження у визначених випадках повинні проводитись з використанням оптимальних шляхів і форм процесуального застосування цього технічного засобу та визнання за його результатами статусу процесуальних доказів.

Список використаних джерел

1. Топчій В.В. Можливості використання поліграфа (детектора брехні) під час розслідування кримінальних правопорушень. Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: В 433 проблеми та перспективи : матеріали

III Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 7–8 листоп. 2015 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 33–37.

2. Психологічні дослідження із використанням поліграфа <https://kndise.gov.ua/psychofiziologichni-doslidzhennya-iz-zastosuvannyam-poligrafa/>

3. Здебський Д.В. Особливості оцінки достовірності інформації поліграфологічним методом в кримінальному аналізі Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 2, 2025. С. 381–387.

Людмила Казміренко,

професор кафедри психології ННПП
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Вже стала аксіоматичною думка, що реалізація будь-якого напряму правоохоронної діяльності неможлива без вчинення психологічного впливу – це стосується і профілактики злочинності, і забезпечення громадського порядку, і розкриття та розслідування злочинів. Безумовно, що конкретних рекомендацій, який саме прийом психологічного впливу потрібно використовувати в конкретній ситуації чи які методи і засоби будуть найбільш дієвими відносно конкретної особи/групи осіб – не існує. Це залежить і від самої ситуації, і від її учасників, причому обох сторін. Тому спробуємо визначити принципи, тобто відправні положення проблеми.

Психологічний вплив – активна цілеспрямована діяльність працівника правоохоронних органів, метою якої є отримання значимої інформації або зміна психіки чи поведінки об'єкта (окремої людини/групи людей). Активність – розуміння ситуації та актуалізація необхідного арсеналу методів і засобів; цілеспрямованість – усвідомлення мети та завдань такого впливу, коли суб'єкт послідовно їх здійснює відповідно до змін у поведінці/психіці об'єкта.

Механізм психологічного впливу – процедура вибору того чи іншого методу і варіанту поведінки, а також процес проходження стимулу від суб'єкта до об'єкта і навпаки.